

DOI: 10.33270/05257004.18

УДК 343.985

ВІННИК Михайло*

аспірант Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1986-0076>

Досвід Сполучених Штатів Америки у виявленні й розшуку грошей, цінностей та іншого майна, одержаного внаслідок кримінальних правопорушень

Анотація. У статті досліджено особливості функціонування в Сполучених Штатах Америки системи виявлення і розшуку активів, отриманих злочинним шляхом. Висвітлено особливості нормативно-правових актів і сучасних законодавчих ініціатив протидії відмиванню грошей. Схарактеризовано етапи фінансових розслідувань і методи відстеження руху коштів. Детально описано процедури виявлення незаконних активів: від автоматичного моніторингу підозрілих операцій фінансовими установами до аналітичного оброблення даних FinCEN і проведення фінансових розслідувань правоохоронними органами. Висвітлено діяльність правоохоронні органи США, які виявляють і розшукують активи, отримані злочинним шляхом, стисло проаналізовано компетенцію в цій системі. Зосереджено увагу на правових основах та процедурах конфіскації активів. Проаналізовано практику міжнародної співпраці США у сфері повернення активів через механізми MLAT та спеціалізовані програми. Досліджено інноваційні технологічні підходи, включно з використанням штучного інтелекту, аналізом великих даних та спеціалізованих інструментів для підвищення ефективності виявлення незаконних активів, а також блокчейн-аналітику для відстеження криптовалютних операцій. Показано, що американська система характеризується високою ефективністю завдяки інтегрованому підходу, потужній технологічній базі та активній міжнародній співпраці.

Ключові слова: незаконні активи; відмивання грошей; фінансові розслідування; FinCEN; правоохоронні органи; банківська таємниця; підозрілі операції; криптовалюти; блокчейн-аналітика; конфіскація активів; штучний інтелект; міжнародна правова співпраця.

Історія статті:

Отримано: 07.08.2025

Переглянуто: 18.09.2025

Прийнято: 21.10.2025

Рекомендоване посилання:

Вінник М. Досвід Сполучених Штатів Америки у виявленні й розшуку грошей, цінностей та іншого майна, одержаного внаслідок кримінальних правопорушень. *Наука і правоохорона*. 2025. Вип. 4 (70). С. 176–184. DOI: 10.33270/05257004.18

*Відповідальний автор

Вступ

Глобалізація фінансових ринків і стрімкий розвиток цифрових технологій створили нові можливості для відмивання (легалізації) доходів, отриманих злочинним шляхом. У зв'язку із цим проблема виявлення та конфіскації активів, отриманих злочинним шляхом, набуває особливої актуальності. Злочинці використовують дедалі складніші схеми для приховування джерел незаконних доходів. Тож правоохоронні органи мають постійно вдосконалювати методи боротьби з корисливими злочинами. Транснаціональний характер сучасних корисливих злочинів вимагає від держав розроблення комплексних систем протидії відмиванню грошей, що поєднують нормативне регулювання, інституційну інфраструктуру й технологічні рішення.

Особливий інтерес для наукового аналізу становить досвід Сполучених Штатів Америки, які протягом понад п'яти десятиліть формували та вдосконалювали систему виявлення і конфіскації активів злочинного походження та на сьогодні мають одну з найрозвиненіших та найефективніших систем виявлення і розшуку активів, отриманих злочинним шляхом. Ця система базується на багаторівневому підході, що охоплює законодавчі, регулятивні та правоохоронні механізми й характеризується комплексністю, технологічною досконалістю та потужною правовою базою. Американська модель характеризується унікальним поєднанням превентивних заходів фінансового моніторингу, аналітичного оброблення інформації та активної правоохоронної діяльності.

Американський досвід є особливо цінним для України та інших країн, що розбудовують ефективні системи протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Вивчення механізмів функціонування американської системи дає змогу виявити найкращі практики та адаптувати їх до національних умов. Актуальність дослідження американської системи зумовлена необхідністю осмислення міжнародного досвіду для вдосконалення національних механізмів протидії корисливим злочинам, особливо в контексті євроінтеграційних процесів та імплементації міжнародних стандартів FATF.

Метою статті є комплексний науковий аналіз системи виявлення та розшуку активів, отриманих злочинним шляхом, яка діє в Сполучених Штатах Америки, вивчення її структури, механізмів функціонування та ефективності з виокремленням її структурних компонентів, правових механізмів і технологічних особливостей функціонування для формування рекомендацій вдосконалення такої системи в Україні.

Матеріали та методи

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів

дослідження. Системний підхід використано для вивчення інституційно-правових механізмів протидії відмиванню грошей, історичний метод – для дослідження еволюції американського законодавства. Структурно-функціональний аналіз – для характеристики взаємодії різних елементів системи виявлення незаконних активів. Порівняльно-правовий аналіз застосовано для зіставлення різних типів конфіскації та оцінки їх ефективності. Формально-юридичний метод – для аналізу нормативно-правових актів США. Статистичний аналіз проведено для оброблення кількісних показників діяльності правоохоронних органів. Для розгляду резонансних справ міжнародної конфіскації активів використано метод case study. Контент-аналіз для систематизації інформації з офіційних джерел та спеціалізованої літератури. Емпіричну базу дослідження становлять нормативно-правові акти США, офіційні документи американських правоохоронних органів та звіти регулятивних органів, статистичні дані FinCEN, правоохоронних агентств та матеріали судової практики з питань конфіскації активів, звіти міжнародних організацій.

Досвід правоохоронних органів США щодо виявлення грошей, цінностей та іншого майна, одержаного внаслідок кримінальних правопорушень, неодноразово висвітлювали в наукових публікаціях, зокрема О. В. Домбровська (2023), М. В. Калатур (2019), В. І. Коломієць (2023), Р. І. Крамар (2021), П. С. Романько (2014), О. С. Ховпун (2023), Т. О. Часова (2023) та інші.

Науковці у своїх публікаціях більше уваги зосереджували на загальному описі повноважень правоохоронних органів Сполучених Штатів, їх взаємодії між собою під час розслідування злочинів, а також міжнародній співпраці.

У вітчизняних наукових роботах детально не досліджували чинні процедури США щодо виявлення та розшуку грошей, цінностей та іншого майна, одержаного внаслідок кримінальних правопорушень, конфіскації незаконних активів, а також системи ефективної взаємодії правоохоронних органів Сполучених Штатів на всіх етапах боротьби з незаконними активами.

Брак поглибленого розкриття процедур виявлення, розшуку та конфіскації грошей, цінностей та іншого майна, одержаного внаслідок кримінальних правопорушень на всіх їх етапах, методів виявлення сумнівних операцій та злочинних заходів приховування незаконних активів, процесуальних нюансів конфіскації «брудних» коштів зумовила актуальність і вибір автором теми наукової статті.

Результати й обговорення

Сполучені Штати мають одну з найрозвиненіших та найефективніших систем виявлення та розшуку активів, отриманих злочинним шляхом, яка базується на багаторівневому підході.

Система охоплює законодавчі, регулятивні та правоохоронні механізми, характеризується комплексністю, технологічною досконалістю та потужною правовою базою, є складною багатоетапною системою, що поєднує оперативну роботу, фінансовий аналіз та правові процедури. Американська система ґрунтується на інтегрованому підході, що поєднує правоохоронну діяльність, фінансову розвідку та детальний фінансовий аналіз, міжвідомчу координацію. Однак вона не могла б діяти без законодавчого врегулювання, яке постійно удосконалюється. У 1970 році ухвалили закон про звітність про валюту та іноземні операції, який разом з поправками до нього та іншими нормативними актами, що стосуються предмета цього закону, стали називати законом про банківську таємницю (BSA). Цей закон уповноважив Міністерство фінансів накладати звітність та інші вимоги на фінансові установи та інші підприємства, щоб допомогти виявляти та запобігати відмиванню грошей. BSA іноді називають законом про боротьбу з відмиванням грошей (AML) або «BSA/AML», який кодифікований у 12 U.S.C. 1829b, 12 U.S.C. 1951-1960, 31 U.S.C. 5311-5314, 5316-5336 і містить примітки до них (The Bank Secrecy... 1970).

У 2001 році, після терористичного акту 11 вересня, затвердили Акт США про патріотизм – «Об'єднання та зміцнення Америки шляхом надання відповідних інструментів, необхідних для перехоплення та перешкоджання тероризму (Закон США PATRIOT) від 2001 року» (зобов'язавши всі відповідні елементи індустрії фінансових послуг повідомляти про потенційне відмивання грошей; посиливши заходи запобігання використанню фінансової системи США для особистої вигоди корумпованими іноземними чиновниками та сприяння репатріації викрадених активів громадянам країн, яким такі активи належать) (USA PATRIOT Act... 2001).

Конгрес 1 січня 2021 року ухвалив закон про національні оборонні повноваження (NDAA) на 2021 фінансовий рік, який містив значні реформи режиму боротьби з відмиванням грошей (AML) у США шляхом сприяння інноваціям, регуляторній реформі та залученню промисловості через такі форуми, як Консультативна група Закону про банківську таємницю (BSAAG) та FinCEN біржі. Також ухвалили закон про корпоративну прозорість (про зв'язок із цінними паперами) (СТА), який встановив єдині вимоги щодо звітності про бенефіціарну власність для корпорацій, товариств з обмеженою відповідальністю та інших таких організацій, створених або зареєстрованих для ведення бізнесу в Сполучених Штатах, уповноважив FinCEN збирати цю інформацію та передавати її відповідним державним органам та фінансовим установам (William, 2021; The Anti-Money Laundering... 2020; Title Lxiv...).

Під час аналізу положень зазначених законів, а також інших нормативних документів

США у сфері боротьби з відмиванням грошей виокремлено такі її етапи.

На початковому етапі фінансові установи використовують складні алгоритми (як-от: системи моніторингу транзакцій; алгоритми машинного навчання виявлення аномальних патернів поведінки; системи оцінки ризиків, що присвоюють бали кожній транзакції; правила-фільтри, які автоматично помічають операції, що відповідають типовим схемам відмивання) для автоматичного виявлення підозрілих операцій (транзакції, що не відповідають звичайній поведінці клієнта; структуровані депозити (розбиття великих сум на менші для уникнення звітності); часті міжнародні перекази до офшорних зон; готівкові операції понад встановлені ліміти та без економічного обґрунтування; швидкі перекази коштів між множинними рахунками; операції з країнами високого ризику; транзакції, що не відповідають профілю клієнта; використання множинних рахунків однією особою тощо) подають звіти до FinCEN, в яких детально описують підозрілі операції, інформацію про всіх залучених осіб, часові межі та обсяги транзакцій, причини підозр незаконності: звіти про підозрілу активність (SARs) – банки подають понад 2 мільйони таких звітів щорічно; звіти про валютні транзакції (CTRs) – для готівкових операцій понад 10 тис. доларів; звіти про міжнародні перекази (CMIRs) – для переказів понад 3000 доларів; звіти про перевезення валюти (CMTRs) – під час перетину кордону з готівкою понад 10 тис. доларів. Фінансові установи зобов'язані розробляти програми боротьби з відмиванням грошей (AML програми). Програми «Знай свого клієнта» (KYC) потребують верифікації особи клієнтів, розуміння характеру їхнього бізнесу та моніторингу транзакцій на предмет незвичайної активності. Надалі аналітики FinCEN проводять первинний аналіз та сортування звітів, автоматично класифікують їх за типами злочинів, проводять перехресний аналіз з наявними справами, оцінюють пріоритетність для подальшого розслідування, розподіляють справи між відповідними агентствами (Financial Crimes Enforcement...).

База даних FinCEN, яка є центральним хабом, забезпечує доступ для понад 300 правоохоронних агентств, використовує ШІ для аналізу патернів та зв'язків. Система FinCEN Query надає правоохоронним органам доступ до величезних баз даних фінансових транзакцій в режимі реального часу, обробляючи понад 24 млн запитів на рік від більш ніж 300 правоохоронних агентств. Штучний інтелект та машинне навчання використовують для аналізу складних схем відмивання грошей. Алгоритми можуть виявляти приховані зв'язки між тисячами рахунків та транзакцій, що неможливо здійснити людським аналізом. Відстежувати криптовалютні транзакції та ідентифікувати їх учасників дає змогу блокчейн-

аналітика, використовуючи інструменти Chainalysis, Elliptic та CipherTrace через тамблери та міксери, співпрацюючи з криптобіржами для ідентифікації користувачів, аналізуючи DeFi-протоколи та NFT-ринки (Financial Crimes Enforcement...).

Завдяки міжвідомчій координації на початковому етапі інформацію, яка надходить до єдиної бази даних FinCEN, аналізують спеціалісти різних агентств:

– FBI (Federal Bureau of Investigation) – розслідує складні справи з відмивання грошей, веде справи білокомірцевої злочинності, організованої злочинності, тероризму (Federal Bureau of Investigation...);

– DEA (Drug Enforcement Administration) – виявляє активи, пов'язані з наркобізнесом, наркозлочинністю, відстежує міжнародні фінансові потоки (Drug Enforcement Administration...);

– IRS-CI (Internal Revenue Service Criminal Investigation) – податкові злочини та фінансові розслідування щодо ухилення від податків, відстежує неоголошені доходи, співпрацює у справах відмивання грошей (Internal Revenue Service...);

– ICE (Immigration and Customs Enforcement), у складу якого є підрозділ HSI (транснаціональна злочинність) – боротьба з транснаціональними злочинами, розслідує торгівлю людьми та контрабанду, відстежує міжнародне переміщення коштів (Immigration and Customs...);

– Secret Service – проводить розслідування фінансових злочинів (United States Secret...).

Після цього на наступному етапі залежно від типу злочину формують слідчі групи відповідного агентства або міжвідомчі, у складі яких є спеціальні агенти з досвідом фінансових розслідувань, форензик-бухгалтери та судові бухгалтери, фінансові аналітики, експерти з інформаційних технологій та інші спеціалісти. Розробляють слідчий план, профілі об'єктів, аналізують і схематизують фінансові потоки, готують матриці доказів та використання каналів міжнародної співпраці, що сукупно забезпечить основу для проведення ефективного фінансового розслідування. Проводять детальне фінансове профілювання підозрюваних, під час якого аналізують доходи й витрати та всі банківські рахунки за останні 5–7 років, порівнюють задекларовані доходи з фактичними витратами та ідентифікують невідповідність між заявленими доходами і реальним способом життя, відстежують джерела великих готівкових надходжень, власність на нерухомість, транспортні засоби, цінні папери, вивчають патерни витрат на розкіш. Особливу увагу звертають на індикатори прихованого багатства: витрати, що перевищують легальні доходи, раптові зміни у фінансовій поведінці, придбання активів на підставних осіб, складні схеми фінансових операцій без економічного

сенсу (приховування слідів та джерел походження незаконних коштів). Однак для отримання доказів незаконних активів слідчі (агенти) збирають дані з різних джерел, включно з банківськими записами, фінансовими транзакціями, записами про нерухомість та цифрові комунікації. З цією метою надсилають запити 314(a) до всіх банків про рахунки підозрюваних, видають судові накази на банківські записи, готують ордери на обшук фінансових документів, дозволи на прослуховування телефонних розмов, ордери на арешт електронних даних, отримання податкової інформації через IRS, доступ до реєстрів нерухомості та транспорту, запити до регулятивних органів, надсилають міжнародні запити через MLAT (договори взаємної правової допомоги). Надалі проводять аналіз отриманої інформації для відстеження руху коштів і виявлення будь-яких невідповідностей або ознак прихованих активів, використовуючи методику відстеження коштів «Слідування за грошима» (Follow the Money), а саме: FIFO метод – Перші надходження – перші витрати; LIFO метод – Останні надходження – перші витрати; Pro Rata – Пропорційний розподіл змішаних коштів; LIBR – Правило найнижчого проміжного балансу (Brun et al., 2020).

Крім цього, використовують методику «Прямого сліду», під час якої відстежують кошти від моменту злочину до кінцевого місця знаходження, проводять аналіз початкових джерел незаконних доходів, відстежують рух коштів через банківську систему, виявляють спроби приховування через складні схеми, проводять ідентифікацію кінцевих активів. Також застосовують метод «зворотного сліду», який починається з виявлення активів та відстежує їх походження шляхом аналізу джерел фінансування великих покупок, історію руху у зворотному напрямку, встановлюючи зв'язки з конкретними злочинами та виявляючи всі проміжні етапи відмивання. Також проводять аналіз невідповідностей доходів та витрат, під час якого порівнюють задекларовані доходи з фактичними витратами, аналізують джерела фінансування розкішного способу життя, виявляють приховані активи через аналіз витрат, оцінюють загальний обсяг незаконних доходів (Brun et al., 2020).

Останнім часом активно використовують технологічні методи виявлення незаконних активів шляхом аналізу великих даних сучасними системами, які дають змогу обробляти петабайти фінансової інформації, виявляти приховані зв'язки між тисячами рахунків, аналізувати часові патерни фінансових операцій, будувати складні мережі фінансових взаємозв'язків. Крім цього, дедалі частіше залучають штучний інтелект та машинне навчання, які автоматично виявляють аномальні патерни, проводять кластерний аналіз пов'язаних операцій, прогнозують можливі схеми приховування активів, оптимізують розподіл ресурсів

розслідування. Спеціалізоване програмне забезпечення створює інтерактивні схеми руху коштів, часові лінії фінансових операцій, мережеві діаграми зв'язків між особами та організаціями, геопросторові карти розміщення активів (Asset Forfeiture Policy... 2025).

Під час аналізу інформації про фінансовий та матеріальний стан підозрюваного для виявлення незаконних активів увагу зосереджено на нерухомому майні (житлова та комерційна нерухомість, земельні ділянки та сільськогосподарські угіддя, права на природні ресурси, нерухомість, яка зареєстрована на номінальних власників), рухомому майні (дорогі автомобілі, яхти, літаки, ювелірні вироби та коштовності, твори мистецтва та колекції, рідкісні предмети антикваріату), банківських активах (депозитні рахунки в усіх фінансових установах, інвестиційні рахунки та портфелі, пенсійні накопичення та страхові поліси, сейфи та депозитні комірочки), фінансових інструментах (акції публічних та приватних компаній, облігації та інші боргові інструменти, частки в інвестиційних фондах, деривативи та складні фінансові продукти), криптовалютних активах (Bitcoin та інші основні криптовалюти, токени DeFi та NFT, активи в децентралізованих протоколах, приватні ключі та криптогаманці). Крім цього, проводять аналіз корпоративних структур, зокрема складних холдингових структур (багаторівневі корпоративні піраміди, офшорні компанії та трасти, партнерства з обмеженою відповідальністю (LLC), міжнародні бізнес-компанії (IBC)), для встановлення бенефіціарних власників. Для цього вивчають корпоративні документи та реєстри, відстежують ланцюжки власності, виявляють номінальних директорів та власників, встановлюють осіб, що здійснюють фактичний контроль. Щоб виявити офшорні активи, проводять аналіз міжнародних банківських переказів, виявляють зв'язки з офшорними юрисдикціями, досліджують складні міжнародні структури, здійснюють координацію з іноземними підрозділами фінансової розвідки. З цією метою готують деталізовані запити MLAT, отримують банківську інформацію з інших країн, проводять координацію міжнародних розслідувань, забезпечують збереження доказів за кордоном (Asset Forfeiture Policy... 2025).

Не менш ефективним збором та отриманням інформації про незаконні активи є оперативні методи, які охоплюють використання конфіденційних джерел у фінансовому секторі, операції під прикриттям для виявлення схем відмивання, співпрацю з викривачами (whistleblowers), моніторинг спілкування через дозволені судом прослуховування, а також фізичне спостереження (розгортання спостереження та прихованої тактики для ідентифікації осіб, місць та фізичних активів; використання прихованого обладнання для відстеження, підтримуваного спостереженням, для відстеження вкрадених товарів або цінного

майна; розгортання мобільного спостереження за ключовими особами для ідентифікації активів та їх місцеперебування). Після встановлення незаконних активів та джерел їх надходження проводять заходи забезпечення шляхом попереднього заморожування активів, що передбачає блокування банківських рахунків, накладення арешту на нерухомість, заборону на відчуження цінних паперів, тимчасове вилучення рухомого майна. Також призначають тимчасових управителів підприємств підозрюваних, проводять збереження вартості активів під час розслідування, забезпечують операційну діяльність бізнесу, здійснюють регулярну звітність про стан заморожених активів. Надалі оцінюють виявлені активи підозрюваних з метою їх конфіскації та розподіляють на такі умовні типи:

- прямі доходи: гроші, отримані безпосередньо від злочину;
- трансформовані активи: майно, придбане за злочинні доходи;
- змішані активи: законні кошти, змішані з незаконними;
- інструменти злочину: майно, використане для скоєння злочину;
- доходи від доходів: прибуток від інвестування злочинних коштів.

Для встановлення кола осіб, причетних до незаконних активів, визначення ролі та ступеня вини кожного з учасників, створюють схеми руху коштів з візуалізацією фінансових потоків, ідентифікацією всіх учасників схеми та хронологічним аналізом операцій (Asset Forfeiture Policy... 2025).

Аналізують спосіб життя кожного з учасників схеми (Lifestyle Analysis), порівнюють задекларовані доходи з витратами, виявляють невідповідності в житті підозрюваних, оцінюють вартість майна та активів, здійснюють міжнародні відстеження шляхом співпраці з FATF та Egmont Group, роблять запити через офшорні юрисдикції та відстежують криптовалютні операції (Asset Forfeiture Policy... 2025).

Після закінчення зазначених вище процедур проводять заходи конфіскації незаконних активів.

Отже, наступним етапом боротьби з відмиванням грошей у США є конфіскація активів. Цей потужний інструмент використовують правоохоронні органи проти злочинців та злочинних організацій, щоб позбавити їх незаконно здобутих прибутків через вилучення цих активів (Marshals Service...).

Згідно з федеральним законодавством існують три типи конфіскації:

- кримінальна конфіскація (Criminal Forfeiture): застосовують після засудження особи за кримінальний злочин. Конфіскують активи, безпосередньо пов'язані зі злочинном, після доведення зв'язку між цими активами та конкретним злочином. Також можуть конфіскувати «замінне майно» еквівалентної вартості;

– цивільна конфіскація (Civil Forfeiture): без кримінального переслідування особи (кримінального засудження) – «дія проти майна», а не проти особи. Процес, за якого правоохоронні органи вилучають активи в людей, підозрюваних у причетності до злочину, не обов'язково пред'являючи власникам звинувачення, довівши зв'язок майна зі злочинцем, але кримінальне засудження не вимагається. Один зі способів, як це відбувається, коли є велика кількість готівкових депозитів, які урядові слідчі підозрюють у структурованні як спосіб уникнути депозитів, що перевищують 10 тис. доларів, оскільки депозити понад цю суму повинні бути зарепортовані;

– адміністративна конфіскація (Administrative Forfeiture): спрощена процедура для активів вартістю до 500 тис. доларів. Не потребує судового розгляду. Застосовують за відсутності заперечень власника. Є найшвидшим способом конфіскації. Використовують для готівки, банківських рахунків та автомобілів (Marshals Service...).

Закон RICO (Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act) дозволяє конфіскацію цілих підприємств, які використовували для організованої злочинної діяльності, включно з усіма пов'язаними активами.

Однак процес конфіскації має свої особливості. Перед судовим засіданням слідчі, координуючи свої дії з прокуратурою, проводять підготовчі заходи, а саме: документування зв'язків між активами та злочинами, юридично обґрунтовують права на конфіскацію, обирають оптимальну процедуру (тип) конфіскації та підготовку до судового слухання. Після цього подають позов проти активів (in rem lawsuit). Під час судового засідання слідчі або прокурор надають докази походження активів, спростовують заперечення власників, проводять координацію з іншими кримінальними справами з дотриманням процесуальних вимог та процедур. Після винесення рішення про остаточну конфіскацію активи передають для управління та розпорядження Службі маршалів (U.S. Marshals Service), яка відіграє ключову роль в ідентифікації активів, що є доходами від злочинів, а також в ефективному управлінні (Asset Forfeiture | U.S. Marshals Service) цими активами. Процедура управління активами передбачає негайне їх оцінювання та забезпечення збереження, призначення тимчасових управителів для підприємств, страхування та технічне обслуговування майна, продаж через аукціони або приватні угоди. Розпорядження активами передбачає розподіл коштів між потерпілим та правоохоронними органами, передання частини активів партнерським агентствам. Протягом 2024 року конфіскували активи на суму понад 4 млрд доларів, з яких жертвам злочинів та заявникам було виплачено 605 млн доларів, а між місцевими та державними правоохоронними органами було поділено 383 млн доларів. Станом

на 30 вересня 2024 року було 26 494 активи під управлінням на суму 7,6 млрд доларів. Щоб досягти таких результатів, Міністерство юстиції використовує конфіскацію активів у максимальному обсязі для розслідування, ідентифікації, вилучення та конфіскації активів злочинців та їх організацій, водночас забезпечуючи захист прав належної процедури всіх власників майна. Метою конфіскації активів є покарання та стримування злочинної діяльності шляхом позбавлення злочинців майна, використаного в незаконній діяльності або придбаного через них, сприяння та посилення співпраці між федеральними, державними, місцевими та іноземними правоохоронними агентствами, повернення активів, які можуть бути використані для компенсації збитків жертвам (Marshals Service...).

Незважаючи на жорсткі та активні процедури (типи) конфіскації майна, американська система балансує між ефективністю конфіскації та конституційними правами, а саме: четверта поправка до Конституції США передбачає захист від необґрунтованих обшуків, п'ята поправка – належний процес та захист власності, а восьма поправка – заборона надмірних штрафів (Amendments to the United...).

Зважаючи на ефективність роботи правоохоронних органів США щодо виявлення, розшуку та конфіскації незаконних активів, злочинці використовують дедалі складніші методи їх приховування, а саме: багатопланові офшорні структури, децентралізовані фінансові протоколи, змішані інвестиційні фонди, складні деривативні інструменти. У зв'язку із цим посилюється міжнародна співпраця США у сфері боротьби з відмиванням грошей та удосконалюються механізми міжнародного розшуку. FinCEN сьогодні разом з Управлінням контролю за іноземними активами Міністерства фінансів (OFAC) та Управлінням боротьби з наркотиками США, Федеральним бюро розслідувань та Службою розслідувань внутрішньої безпеки закликає фінансові установи бути пильними у виявленні, ідентифікації та повідомленні про підозрілу діяльність, пов'язану з транснаціональними злочинними організаціями. Крім цього, надсилають запити про взаємну правову допомогу (MLAT) шляхом відправлення офіційних запитів через дипломатичні канали, отримують банківську інформацію з інших країн, координують дії, зокрема одночасні обшуки у кількох юрисдикціях, через Інтерпол та інші міжнародні організації, забезпечують збереження доказів за кордоном, використовують двосторонні угоди про обмін інформацією, залучають іноземні підрозділи фінансової розвідки.

Діють спеціалізовані міжнародні програми. Ініціатива CARIN (Camden Asset Recovery Inter-agency Network) об'єднує понад 50 країн для обміну досвідом та координації зусиль з повернення активів. США є одним із засновників

та активних учасників мережі. Ініціативу з повернення kleptocratic активів (Kleptocracy Asset Recovery Initiative) спеціально створили для боротьби з корупцією високого рівня та повернення активів, вкрадених у країн, що розвиваються. Двосторонні угоди про розподіл активів укладено з більше ніж 30 країнами, що дозволяє справедливий розподіл конфіскованих коштів між юрисдикціями, які сприяли їх виявленню.

Результатами міжнародної співпраці США щодо виявлення та розшуку грошей, цінностей та іншого майна, одержаного внаслідок кримінальних правопорушень, стали розслідування таких гучних і резонансних злочинів:

- справа 1MDB (Малайзія) – США конфіскували понад 1 млрд доларів активів, включно з нерухомістю, яхтами, творами мистецтва та правами на фільм «Вовк з Волл-стріт», пов'язаних з розкраданням державного фонду Малайзії;

- справа Equatorial Guinea – конфісковано понад 30 млн доларів активів сина президента країни, включно з колекцією суперкарів Майкла Джексона та маєток у Малібю;

- справа колишнього Президента України Януковича – виявлено та конфісковано сотні мільйонів доларів українських активів.

Зважаючи на те, що особи, які вчиняють кримінальні правопорушення, вигадують нові способи вчинення кримінальних правопорушень та всіляко приховують і заплутують джерела походження незаконних активів, правоохоронні органи США дедалі частіше застосовують інноваційні підходи в сфері боротьби з легалізацією доходів та технічні методи їх відстеження (внутрішньобанківські перекази, АСН-платежі, банківські перекази, віртуальні валюти через різні гаманці, зняття та депонування готівки, придбання нерухомості та інших активів). Співпраця з приватним сектором через програми публічно-приватного партнерства залучає фінансові установи як активних партнерів у виявленні підозрілих операцій. Крім цього, збільшення злочинів, які вчиняють з використанням комп'ютерної техніки та сучасного програмного продукту, зумовлює удосконалювати діяльність правоохоронних органів США. Нові підрозділи спеціалізуються на аналізі децентралізованих фінансових протоколів, відстеженні транзакцій через атомічні свопи, роботі з privacy coins (Monero, Zcash), аналізі NFT-ринків та метавесесітів.

Цифрові валюти спонукали до створення спеціалізованих підрозділів з розслідування криптовалютних злочинів та розроблення нових аналітичних інструментів, використання спеціалізованих інструментів для: відстеження криптовалютних транзакцій, ідентифікації власників гаманців, аналізу міксерів та інших засобів анонімізації.

Банки та фінтех-компанії розробляють спеціалізовані інструменти: автоматичне визначення підозрілих транзакцій, системи оцінки ризиків клієнтів, інтегровані платформи для звітності регуляторам. Фінтех-інновації вимагають постійного оновлення регулятивних підходів та методів моніторингу нових платіжних систем та цифрових фінансових продуктів.

Висновки

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок про високу ефективність американської системи виявлення та розшуку активів злочинного походження завдяки комплексному підходу до протидії відмиванню грошей. Система характеризується чіткою законодавчою регламентацією обов'язків фінансових установ щодо звітування про підозрілі операції, централізованою аналітичною обробкою інформації через FinCEN та координованою діяльністю спеціалізованих правоохоронних підрозділів.

Особливістю американської моделі є інститут цивільної конфіскації, який дає змогу вилучати активи злочинного походження без обов'язкового кримінального засудження їх власників, що суттєво підвищує ефективність боротьби з організованою злочинністю та корупцією.

Значний вплив на ефективність системи має активна міжнародна співпраця США через механізми взаємної правової допомоги та участь у спеціалізованих міжнародних програмах повернення активів. Це дає змогу виявляти та конфісковувати активи, приховані в офшорних юрисдикціях.

Перспективним напрямом розвитку системи є впровадження технологій штучного інтелекту та машинного навчання для аналізу складних схем відмивання грошей, особливо у сфері криптовалютних операцій та децентралізованих фінансових протоколів.

Американський досвід може бути корисний для інших країн, зокрема України, з огляду на особливості національного правопорядку та конституційних принципів захисту прав власності.

References

- [1] Amendments to the United States Constitution. (n.d.). *commons.wikimedia.org*. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Amendments_to_the_United_States_Constitution
- [2] Asset Forfeiture Policy Manual. (2025). *U.S. Department of Justice, Criminal Division, Money Laundering and Asset Recovery Section*. Retrieved from <https://www.justice.gov/criminal/criminal-afmls/file/839521/dl?inline=>
- [3] Brun, J. -P., Sotiropoulou, A., & Gray, L. (et al.). (2020). *Asset Recovery Handbook: A Guide for Practitioners*. Second Edition. Publication Source, StAR. Retrieved from <https://star.worldbank.org/publications/asset-recovery-handbook-guide-practitioners-second-edition>

- [4] Dombrovska, O.V., Khovpun, O.S., & Chasova, T.O. (2023). International cooperation on the search and return of assets. *Law and Society*, 1, 297-301. DOI: 10.32842/2078-3736/2023.1.43
- [5] Kalatur, M.V. (2019). Organization and functioning of the system of investigative bodies of the countries of North and South America. *Scientific Bulletin of Public and Private Law*, 1(2), 205-211. DOI: 10.32844/2618-1258.2019.1-2.35
- [6] Kolomiiets, V.I. (2023). Experience of the United States of America in the field of organizing interaction between pre-trial investigation bodies. *Counteracting disinformation in the context of Russian aggression against Ukraine: challenges and prospects: materials of the international scientific and practical conference* (pp. 373-375). Kharkiv: Research Institute of the State Police.
- [7] Kramar, R.I. (2021). Some aspects of the international mechanism for the detection, tracing, arrest and confiscation of assets legalized through crime. *Current problems of law*, 1, 140-146. DOI: 10.35774/app2021.01.140
- [8] Romanko, P.S. (2014). Counteraction to the legalization (laundering) of proceeds from crime: a comparative analysis of the legislation of European countries and the USA. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Law"*, 28(3), 106-110. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_28%283%29_28
- [9] Site "Drug Enforcement Administration (DEA)". (n.d.). www.dea.gov. Retrieved from <https://www.dea.gov/>
- [10] Site "Federal Bureau of Investigation (FBI)". (n.d.). www.fbi.gov. Retrieved from <https://www.fbi.gov/>
- [11] Site "Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN)". (n.d.). www.fincen.gov. Retrieved from <https://www.fincen.gov/>
- [12] Site "Internal Revenue Service (IRS)". (n.d.). www.irs.gov. Retrieved from <https://www.irs.gov/>
- [13] Site "U.S. Immigration and Customs Enforcement (ICE)". (n.d.). www.ice.gov. Retrieved from <https://www.ice.gov/>
- [14] Site "U.S. Marshals Service (USMS)". (n.d.). www.usmarshals.gov. Retrieved from <https://www.usmarshals.gov/>
- [15] Site "United States Secret Service". (n.d.). www.secretservice.gov. Retrieved from <https://www.secretservice.gov/>
- [16] The Anti-Money Laundering Act of 2020. (2020). *Financial Crimes Enforcement Network* Retrieved from <https://www.fincen.gov/anti-money-laundering-act-2020>
- [17] The Bank Secrecy Act. (1970). *Financial Crimes Enforcement Network*. Retrieved from <https://www.fincen.gov/resources/statutes-and-regulations/bank-secrecy-act>
- [18] Title Lxiv - Establishing Beneficial Ownership Information Reporting Requirements. *Corporate Transparency Act (CTA)*. Retrieved from https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/Corporate_Transparency_Act.pdf
- [19] USA PATRIOT Act. (2001). *Financial Crimes Enforcement Network*. Retrieved from: <https://www.fincen.gov/resources/statutes-regulations/usa-patriot-act>
- [20] William M. (Mac) Thornberry National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2021. (2021). *Congress.gov*. Retrieved from <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/6395?q=%7B%22search%22%3A%5B%22HR+6395%22%5D%7D&s=2&r=1>

Список використаних джерел

- [1] Amendments to the United States Constitution. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Amendments_to_the_United_States_Constitution
- [2] Asset Forfeiture Policy Manual / U.S. Department of Justice, Criminal Division, Money Laundering and Asset Recovery Section. 2025. URL: <https://www.justice.gov/criminal/criminal-afmls/file/839521/dl?inline=>
- [3] Asset Recovery Handbook: A Guide for Practitioners / [J. -P. Brun, A. Sotiropoulou, L. Gray et al.]. Second Edition. Publication Source, StAR, 2020. URL: <https://star.worldbank.org/publications/asset-recovery-handbook-guide-practitioners-second-edition>
- [4] Домбровська О. В., Ховпун О. С., Часова Т. О. Міжнародна співпраця щодо розшуку та повернення активів. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 297–301. DOI: 10.32842/2078-3736/2023.1.43
- [5] Калатур М. В. Організація та функціонування системи слідчих органів країн північної та південної Америки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. № 1. Т. 2. С. 205–211. DOI: 10.32844/2618-1258.2019.1-2.35
- [6] Коломієць В. І. Досвід Сполучених Штатів Америки у сфері організації взаємодії органів досудового розслідування. *Протидія дезінформації в умовах російської агресії проти України: виклики і перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Анн-Арбор – Харків, 12–13 груд. 2023 р.). Харків : НДІ ППСН, 2023. С. 373–375.
- [7] Крамар Р. І. Деякі аспекти міжнародного механізму виявлення, розшуку, арешту та конфіскації активів, легалізованих злочинним шляхом. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 1. С. 140–146. DOI: 10.35774/app2021.01.140

- [8] Романько П. С. Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: порівняльний аналіз законодавства європейських країн та США. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. № 28. Т. 3. С. 106–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_28%283%29_28
 - [9] *Drug Enforcement Administration (DEA)* : [site]. URL: <https://www.dea.gov/>
 - [10] *Federal Bureau of Investigation (FBI)* : [site]. URL: <https://www.fbi.gov/>
 - [11] *Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN)* : [site]. URL: <https://www.fincen.gov/>
 - [12] *Internal Revenue Service (IRS)* : [site]. URL: <https://www.irs.gov/>
 - [13] *U.S. Immigration and Customs Enforcement (ICE)* : [site]. URL: <https://www.ice.gov/>
 - [14] *U.S. Marshals Service (USMS)* : [site]. URL: <https://www.usmarshals.gov/>
 - [15] *United States Secret Service* : [site]. URL: <https://www.secretservice.gov/>
 - [16] The Anti-Money Laundering Act of 2020. *Financial Crimes Enforcement Network*. 2020. URL: <https://www.fincen.gov/anti-money-laundering-act-2020>
 - [17] The Bank Secrecy Act. *Financial Crimes Enforcement Network*. 1970. URL: <https://www.fincen.gov/resources/statutes-and-regulations/bank-secrecy-act>
 - [18] Title Lxiv - Establishing Beneficial Ownership Information Reporting Requirements. *Corporate Transparency Act (CTA)*. URL: https://www.fincen.gov/sites/default/files/shared/Corporate_Transparency_Act.pdf
 - [19] USA PATRIOT Act. *Financial Crimes Enforcement Network*. 2001. URL: <https://www.fincen.gov/resources/statutes-regulations/usa-patriot-act>
 - [20] William M. (Mac) Thornberry National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2021. *Congress.gov*. 2021. URL: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/6395?q=%7B%22search%22%3A%5B%22HR+6395%22%5D%7D&s=2&r=1>
-

VINNYK Mykhailo

Postgraduate Student of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1986-0076>

Experience of the United States of America in Identifying and Tracing Money, Valuables and other Property Obtained as a Result of Committing Criminal Offenses

Abstract. The article examines the peculiarities of the functioning of the system for identifying and tracing assets obtained through criminal means in the United States of America. The multi-level approach of the American system for combating money laundering, which combines legislative, regulatory and law enforcement mechanisms, is analyzed. The historical development of the legislative framework is reviewed and the features of regulatory acts and modern legislative initiatives to combat money laundering are highlighted. The stages of financial investigations and methods of tracking the movement of funds are described. The procedures for detecting illegal assets are described in detail: from automatic monitoring of suspicious transactions by financial institutions to analytical processing of FinCEN data and financial investigations by law enforcement agencies. The mechanisms of interaction between financial institutions and regulatory authorities in the process of monitoring suspicious transactions are disclosed. The role of FinCEN as a central analytical center for processing financial information is examined. The US law enforcement agencies that identify and track assets obtained through criminal means are highlighted, and their competence in this system is briefly described. Particular attention is paid to the legal framework and procedures for asset forfeiture. The practice of US international cooperation in the field of asset recovery through MLAT mechanisms and specialized programs is analyzed. Innovative technological approaches were explored, including the use of artificial intelligence, big data analysis, and specialized tools to increase the efficiency of detecting illicit assets, as well as blockchain analytics to track cryptocurrency transactions. It is shown that the American system is characterized by high efficiency due to an integrated approach, a powerful technological base, and active international cooperation.

Keywords: illicit assets; money laundering; financial investigations; FinCEN; law enforcement; bank secrecy; suspicious transactions; cryptocurrencies; blockchain analytics; asset forfeiture; artificial intelligence; international legal cooperation.